

Hafslund Produksjon AS

0247 OSLO

Vår dato: 18.07.2014
Vår ref.: 201306386-30
Arkiv: 311 / 002.B12
Deres dato: 8.10.2013
Deres ref.: Fridjar Molle

Saksbehandler:
George Nicholas Nelson
22 95 92 17 / genn@nve.no

Konsesjonspliktvrdering for utvidelse av Vamma kraftverk

Hafslund Produksjon AS ønsker å komplettere Vamma kraftverk med et nytt aggregat – Vamma 12. Aggregatet skal bygges som et uavhengig kraftverk ved siden av eksisterende anlegg. Basert på foreliggende opplysninger om tiltaket, er det NVEs vurdering at tiltaket ikke utløser konsesjonsplikt etter § 8 i vannressursloven. NVEs vedtak er fattet med hjemmel i vannressursloven § 18, og kan påklages innen 4 uker til Olje- og energidepartementet.

Ved eventuell bygging av Vamma 12, kan Skiptvet kommune i medhold av plan- og bygningsloven følge opp byggesaksbehandlingen av det nye anlegget. Hafslund Produksjon AS må søke NVE om anleggskonsesjon etter energiloven.

NVE viser til brev med vedlegg fra Hafslund Produksjon AS (heretter bare Hafslund) av 8.10.2013 med redegjørelse om planlagt utvidelse av Vamma kraftverk med et nytt aggregat – Vamma 12. Hafslund ber NVE å vurdere om tiltaket er konsesjonspliktig etter vannressursloven.

Vi viser også til brev fra Hafslund av 15.5.2014 med en oppdatert tiltaksbeskrivelse.

Eksisterende Vamma kraftverk

Vamma kraftverk utnytter vannføringen i Vammafossen, på grensen mellom Askim og Skiptvet kommuner i Østfold. Fossen er en del av hovedløpet til Glomma. Kraftverket har 10 francisaggregater (alle ca. 50 m³/s slukeevne; 10 MW installert effekt hver), som ble satt i drift i perioden 1915-1944. Aggregatene 1 til 6 er betydelig oppgradert de senere år, mens aggregatene 7 til 10 har behov for oppgradering. Kraftverket ble utvidet i 1971 med Vamma 11, som er en stor kaplanturbin (450 m³/s slukeevne; 110 MW installert effekt) i en tilgrensende bygning. Midlere samlet årsproduksjon i kraftverket i dag er 1350 GWh.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no

Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Vestre Rosten 81
7075 TILLER

Region Nord
Kongens gate 14-18
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvn. 1B
Postboks 53
6801 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

Krona til dam Vamma er ca. 500 meter lang. Flomlukene ligger i den søndre enden av dammen. Fra flomlukene ledes flomvannet bort i to løp: det opprinnelige flomløp og en tidligere tømmerkanal som har vært nyttet til flomavledning etter at tømmerfløtingen i Glomma opphørte.

Høyeste regulerte vannstand (HRV) for dam Vamma er 53,35 m o.h. Vamma er et elvekraftverk som kjøres på tilsiget. Vannstanden reguleres ikke aktivt. Når vannføringen er høyere enn slukeevnen i kraftverk, slippes vannet som ikke kan utnyttes gjennom flomløpet.

Sør for tømmerrenna, på en fjellknaus, står et koblingsanlegg tilhørende Hafslund Nett. Dette brukes generelt for driften av nettet i området og for å mate deler av kraften fra Vamma kraftverk inn på nettet.

Kraftverket drives uten konsesjoner hjemlet i vassdragslovgivningen.

Tiltakshavers redegjørelse

Begrunnelse for tiltaket

Hafslund har de senere årene registrert at vannføringen i Vammafossen er stigende, og at det finnes et stort potensiale for å øke kraftproduksjonen. I eksisterende kraftverk er kapasiteten fullt utnyttet, og mye vann må ledes forbi kraftverket gjennom flomløpet. Hafslund ser derfor muligheten til lønnsom utnyttelse av dette vannet i et nytt aggregat, Vamma 12.

Hafslund opplyser at man står overfor en omfattende rehabilitering av aggregat 11 om noen år. En slik rehabilitering med lang driftsstans vil gi betydelige vanntap om en ikke etablerer ny produksjonskapasitet. Videre vil en utbygging kunne skyve nødvendig oppgradering av de gamle aggregatene 7, 8, 9 og 10 ut i tid.

Teknisk plan

Det er ikke plass til et nytt, stort aggregat i eksisterende kraftverk. Av den grunn planlegger Hafslund å bygge Vamma 12 som et uavhengig kraftverk ved siden av eksisterende anlegg. Inntaket til Vamma 12 er planlagt bygget ca. 60 meter sør for Vamma dam og vest for Vammafossen transformatorstasjon. Vannet føres gjennom en kort trykksatt tunnel til kraftstasjonen, som plasseres i dagen nord-øst for koblingsanlegget. Fra kraftstasjonen ledes vannet i kanal til Glomma, ca. 80 meter nedstrøms tømmerkanalen. Hafslund eier hele planområdet og fallet i Vammafossen. Planområdet ligger i Skiptvet kommune.

Det nye aggregatet vil ha en slukeevne på 500 m³/s og en installert effekt på ca. 125 MW. I e-post fra Hafslund v/Fridjar Molle den 2.7.2014 blir det oppgitt at dette gir en estimert produksjonsøkning på 160 GWh.

Opprinnelig var planen å føre vannet i en åpen inntakskanal helt inn til Vamma 12. Ved å bruke en trykksatt inntakstunnel istedenfor åpen kanal, vil tiltaket generere mindre masser, gi mindre synlige inngrep og transformatorstasjonen og koblingsanlegget blir ikke berørt.

I e-post den 2.7.2014 fra Hafslund v/Fridjar Molle framgår det at bygging av Vamma 12 vil generere ca. 343 500 m³ sprengstein og ca. 90 000 m³ løsmasser. Hafslund opplyser at flere puklverk i regionen har vist interesse for å ta imot sprengstein. De regner ikke med at det blir behov for nye permanente tipper, bare midlertidig lagring av massene på eget område under byggingen.

Det nye aggregatet skal tilknyttes Vammafossen koblingsanlegg på samme måte som Vamma 11. Koblingsanlegget skal kompletteres med et ekstra bryterfelt for formålet. De eksisterende kraftlinjene

har ifølge netteier Hafslund Nett tilstrekkelig kapasitet til å transportere den økte kraftproduksjonen fra Vamma 12.

Hafslund opplyser at tiltaket ikke vil endre reguleringen eller manøvreringen i inntaksmagasinet til Vamma kraftverk. Heller ikke utformingen på eksisterende kraftverk og flomløpene vil bli berørt av tiltaket.

Tiltakets virkninger for allmenne interesser

Hafslund har engasjert Norconsult til å utrede konsekvensene for biologisk mangfold. Konsekvensutredningen er basert på metodikken beskrevet i Statens vegvesens Håndbok 140 om utredning av temaet naturmiljø. Det er utredet konsekvensene for følgende fagtemaer: 1) naturtyper og vegetasjon, 2) fugl og pattedyr og 3) fisk. Norconsult har også bidratt på fagtemaet hydrologi.

Naturtyper og vegetasjon

Det er ingen viktige naturtyper eller rødlista plantearter registrert i tiltaksområdet. Områdets verdi for naturtyper og øvrig vegetasjon vurderes som liten.

Store deler av områdene som vil bli berørt ved utbyggingen, er allerede forringet av installasjoner eller eldre tippområder. Det er heller ingen vegetasjon av spesiell betydning som vil bli påvirket som følge av eventuell endret hydrologi ved inntaks- og utløpsområdet. Omfanget vurderes som lite negativt og konsekvensen vurderes som liten negativ til ubetydelig i tiltakets driftsfase.

Fugl og pattedyr

Det er registrert leveområde for fossekall og rasteområde for kvinand og laksand på strekningen fra Strømnes til Vamma kraftverk. Av rødlista fuglearter er det observert strandsnipe (NT) og store mengder fiskemåke (NT). Plan- og influensområdet vurderes å ha liten betydning som funksjonsområde for noen av de rødlistede fugleartene.

Tiltaksområdet er sterkt utbygd og har følgelig svært liten verdi som funksjonsområde for rovfugl. Det er heller ikke registrert at influensområdet innehar spesielle kvaliteter for pattedyr i tilgjengelige databaser.

Samlet vurderes influensområdet å ha liten verdi for både fugl og pattedyr. Tiltaket vurderes derfor å ha ubetydelig konsekvens for både fugl og pattedyr i tiltakets driftsfase.

Fisk

Basert på influensområdets antatt begrensede verdi som gyteområde for laks, samt svært risikofyllt nedvandningsvei for eventuelle smolt som produseres i området, vurderes influensområdet å ha liten til middels verdi for anadrom fisk.

Tiltakets influensområde er leveområde for ål, som er en kritisk truet art. På denne bakgrunn vurderes influensområdet å ha stor verdi. Da det ikke forventes at artens leveområder forringes av tiltaket, vurderes konsekvensen for ål likevel som ubetydelig.

Det antas at noen gytearealer for harr vil være innenfor tiltakets influensområde, altså det området som vil få endret vannstrøm som følge av det nye utløpet til Vamma 12. Influensområdet vurderes å ha lokal verdi for fiskefaunaen og verdien settes til middels til liten for den øvrige fiskefaunaen. For harr vurderes verdien isolert sett til middels. For harr, laks og ørret, som alle gyter på grussubstrat i rennende vann, kan tiltaket potensielt medføre noe endring i gyteområder. Trolig vil tiltakets omfang, spesielt for

ørret og laks, være svært beskjedent, da det ikke er kjent at det finnes større arealer med egnet gytehabitat som vil påvirkes av tiltaket.

Ved sammenstilling av verdi og omfang vurderes dermed konsekvensen av tiltaket å være liten til middels negativ for harr og liten negativ for anadrom fisk (laks). For (stasjonær) ørret vurderes tiltaket å ha liten negativ til ubetydelig konsekvens, da området til denne arten isolert sett har en noe lavere verdi enn for laks.

Totalt vurderes ikke tiltaket å forringe kvaliteten til området for noen av de øvrige fiskeartene i elva i nevneverdig grad. Omfang og konsekvens vurderes derfor som ubetydelig for de øvrige artene.

Hydrologi

Hafslund antar at tiltaket vil få minimale hydrologiske virkninger. Den største endringen vil være at mer vann vil gå gjennom turbinene istedenfor gjennom flomløpet når vannføringen overstiger dagens totale slukeevne på 950 m³/s.

Undervannstanden til Vamma kraftverk varierer i dag sterkt. Ved vannføring i Vammafossen på 500 m³/s til 2000 m³/s varierer den fra ca. 24,5 til 28 moh.

Med Vamma 12 vil kraftverkets totale slukeevne øke til 1450 m³/s. Vamma 12 planlegges for drift med førsteprioritet, og vil derfor gå for fullt så godt som hele tiden. Om våren og sommeren når tilsiget ofte er høyere enn 1000 m³/s, vil samtlige aggregater brukes.

Utløpet til Vamma 12 er planlagt ca. 80 meter nedstrøms tømmerkanalen. Ettersom dette aggregatet får førsteprioritet, vil idriftsettelse av Vamma 12 trolig føre til marginalt lavere undervannstander for de eksisterende aggregatene 1-11. Dette vil igjen kunne medføre noe endrete strømningsforhold i undervannet til Vamma kraftverk.

Avbøtende tiltak

Så langt som mulig vil man unngå sprengning nær planlagt utløp for Vamma 12 i gytetiden for harr. Biotopforbedrende tiltak for fisk nedstrøms influensområdet vurderes for å kompensere for eventuelle tapte gyteområder nær utløpsområdet.

Ved riggområder og andre midlertidige anleggsområder revegeteres arealene med stedegen vegetasjon etter endt anleggsperiode.

Hafslund skriver at tiltak for å redusere konsekvenser i forbindelse med anleggstrafikken vil bli planlagt i samarbeid med Skiptvet kommune.

Andre forhold

Hafslund forventer ingen endringer i erosjon og sedimenttransport. Tiltaket vil ikke berøre eller redusere inngrepsfrie områder, og det er ingen automatisk fredede kulturminner i planområdet. Det foregår ingen form for jordbruk, skogbruk eller masseuttak i planområdet, og tiltaket vil således ikke ha konsekvenser for slik virksomhet. Tiltaket vurderes i liten grad å øke den samlede belastningen i området.

Hafslund opplyser at tiltaket vil styrke eksisterende arbeidsplasser, og at man så langt som mulig vil legge til rette for at konkurransedyktige regionale aktører skal kunne delta i utbyggingen av Vamma 12.

Jakt er ikke tillatt på kraftverksarealet, men fiske er mulig. For friluftslivet generelt har området liten verdi, ettersom området er preget av kraftverksdriften. Det er derimot en viss utfart til dammen og kraftstasjonen som er en «lokal attraksjon», særlig i helger i sommerhalvåret.

Anleggsarbeidene vil medføre støy, støv og økt risiko for ulykker langs atkomsten til byggeplassen. Avbøtende tiltak vil bli planlagt og iverksatt.

Høring og saksbehandling

Melding fra Hafslund med redegjørelse om tiltaket ble 17.12.2013 sendt på begrenset høring til Askim og Skiptvet kommuner, Fylkesmannen i Østfold og Østfold fylkeskommune. Høringsfristen var 15.2.2014. NVE ga Askim og Skiptvet kommuner utsettelse av fristen til 26.2.2014. Alle innkomne høringsuttalelser ble kommenterte av Hafslund i brev datert 14.3.2014.

På oppfordring fra kommunene avholdt NVE et møte og befaring med berørte parter på Vamma kraftverk den 13.5.2014. På møtet presenterte Hafslund blant annet en oppdatert tiltaksbeskrivelse. Den oppdaterte planen ble sendt på en kort høring, med høringsfrist 30.5.2014. NVE mottok Hafslunds kommenter til høringsuttalelsene i e-post mottatt 5.6.2014.

I det følgende gis en oppsummering av de viktigste synspunktene på Hafslunds planer. Oppsummeringene omfatter høringspartenes uttalelser til både opprinnelig og oppdatert tiltaksbeskrivelse. I tilfeller der høringsparten har endret synspunkt i den andre høringsrunden som en følge av nye opplysninger presentert på møtet 13.5.2014 og/eller oppdatert tiltaksbeskrivelse, er kun det siste og någjeldende synspunktet referert. Hafslunds kommentarer til høringsuttalelsene som NVE mener er av betydning for vår vurdering, er referert i forbindelse med NVEs vurdering av saken.

Fullstendige uttalelser er tilgjengelige via offentlig postjournal og [NVEs nettsider](#).

Askim og Skiptvet kommuner

Grensen mellom Askim og Skiptvet kommuner går gjennom Vamma kraftverk. Det nye Vamma 12 er planlagt bygget på Skiptvet kommunes side av Vammafossen.

Askim og Skiptvet kommuner sendte NVE separate høringsuttalelser, begge datert 26.2.2014. I tillegg mottok NVE en felles, supplerende høringsuttalelse datert 28.3.2014. Selv om sistnevnte høringsuttalelse ble utformet lenge etter høringsfristen, har NVE likevel valgt å inkludere denne i vår vurdering av Hafslunds planer. Kommunene har koordinert sine høringsuttalelser, og har sammenfallende synspunkter på Hafslunds planer. Dersom annet ikke er spesifikt angitt, står både Askim og Skiptvet kommuner bak betegnelsen «kommunene» i den videre teksten.

Etter kommunenes syn gjengir NVE vurderingstemaet for konsesjonsplikt i vannressursloven feil. De mener vurderingen av tiltak til vannkraftutbygginger ikke skal følge de generelle reglene i vannressursloven (vrl.) §§ 8 og 10, men særregelen i vrl. § 19 annet ledd. Det anføres at dette følger av lovens system, anerkjente tolkningsprinsipper (lex specialis) og uttalelser i forarbeidene. Kommunene mener det følger av vrl. § 19 annet ledd at tiltaket er konsesjonspliktig, og at konsesjonsbehandlingen skal følge de angitte reglene i vassdragsreguleringsloven (vregl.). Når konsesjonsplikt følger av klar lovregel, mener kommunene at vassdragsmyndighetene ikke kan fritta tiltaket for konsesjonsplikt under henvisning til den generelle bestemmelsen i vrl. § 8.

Videre gjør kommunene gjeldende at tiltaket uansett må anses som konsesjonspliktig etter vrl. § 8. Kommunene mener det foreligger flere momenter ved tiltaket som utløser konsesjonsplikt, blant annet:

- Vamma 12 vil kunne føre til tørrlegging av, eller betydelige endringer i vannføringen på, strekningen mellom Vamma dam og der utløpet for det nye tiltaket er tenkt.
- Vamma 12 vil føre til betydelige endringer i strømningsforholdene, som igjen vil virke inn på det biologiske mangfoldet. Askim kommune viser spesielt til to områder nedstrøms dagens

anlegg på Askimsiden som er tatt inn i «Naturbase» - BN 00076389 Jahrenbekken (viktig bekkedrag) og BN 0007630 Skrenten (sørvendte berg og rasmarker).

- Fylkesmannen i Østfold hevder i sin tilleggsuttalelse av 23.1.2014 at tiltaket kan medføre negative konsekvenser for laksebestanden, og at det kan redusere overlevelsesraten av rogn, yngel og lakseunger som følge av stranding. (Merknad NVE: Fylkesmannen går tilbake på denne bekymringen i sin høringsuttalelse til oppdatert tiltaksbeskrivelse datert 21.5.2014).
- Tiltaket vil forårsake erosjon og fare for jordskred. Det er ikke utført tilstrekkelige vurderinger av tiltakets effekt på flom-problemet i Glomma. Det vises til at Fylkesrådmannen i Østfold ikke har funnet Hafslunds vurderinger på dette punktet tilstrekkelig.

I følge kommunene tilsier ovennevnte momenter at tiltaket «kan være til nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne interesser i vassdraget i sjøen».

Kommunene anfører at tiltaket vil finne sted i et område hvor det fremstår som sannsynlig med negative konsekvenser for både truet, og nær truet, fisk og fugl. De viser her til beskrivelser i Norconsults rapport om at leveområdet for den rødlista ålen utvilsomt blir påvirket, og observasjoner av store mengder fiskemåke og strandsnipe akkurat der hvor tiltaket er tenkt gjennomført. I den forbindelse anføres det som kritikkverdig at Norconsult utelukkende har vurdert konsekvensene for truede, og nær truede, arter.

Det stilles også spørsmålsteget ved om sprengning og anleggstrafikk i byggefasen vil kunne ha en virkning for vassdraget, om ikke permanent, så under byggetiden. Dette er forhold som kommunene mener taler for at tiltaket kan føre til nevneverdig skade eller ulempe.

Av ovennevnte grunner mener kommunene at det må foretas ytterligere konsekvensutredninger slik vassdragsreguleringsloven forutsetter. På den måten vil man få satt de nødvendige vilkår om manøvreringsreglement, miljøpålegg og kompensasjonsordninger som fremgår av konsesjonslovgivningen.

Kommunene peker på de eldre tippmassene beskrevet i Norconsults rapport, som sannsynligvis er steinfillingen etter utbyggingen i 1914. Etter kommunenes syn, i lys av alderen, kan dette ha betydning som kulturminne.

Kommunene anser at meldingen fra Hafslund er mangelfull, ettersom det verken er angitt hvor mye masse som skal tas ut eller hvilke dimensjoner det nye elveleiet vil ha. Det gjøres derfor subsidiært gjeldende at det er et utilstrekkelig grunnlag for behandling av søknad om konsesjonsfrihet.

Hafslund sin vurdering av økonomiske konsekvenser for kommunene, er ifølge kommunene ikke grundig nok. Verken konsekvensen for prisen på eksisterende konsesjonskraft, kommunenes rett på konsesjonsavgift eller konsekvensen for kommunenes skatteinntekter er berørt. Etter kommunenes foreløpige beregninger risikerer man at tiltaket vil påvirke kommuneøkonomien i negativ retning.

Kommunene mener det framstår som lite konsekvent om det foreliggende tiltaket ikke skulle være konsesjonspliktig, mens småkraftverk og minikraftverk gjennomgående underlegges konsesjonsbehandling.

Avslutningsvis anser kommunene at en beslutning om konsesjonsfrihet vil innebære et brudd på lovgivers forutsetning for konsesjonslovene om at inngripen først skal skje etter at det er foretatt betryggende konsekvensutredninger av tiltakets påvirkning. Konsesjonsfrihet for store tiltak som dette vil undergrave lovgivers målsetning og muligheter for å pålegge vilkår, og sette til side lokalsamfunnets lovmessige krav på en andel av verdiskapingen som tiltaket vil generere.

Kommunene fastholder sine opprinnelige anførsler i sin høringsuttalelse til den oppdaterte tiltaksbeskrivelsen. Når tiltaket endrer form i så vesentlig grad, mener de at utredningsarbeidet som er gjort tidligere blir mindre verdt. I følge kommunene må NVE derfor være varsom med å legge avgjørende vekt på konklusjonene i Norconsults konsekvensutredning.

Fylkesmannen i Østfold

Fylkesmannen mener de nye planene beskrevet i den oppdaterte tiltaksbeskrivelsen vil føre til mindre inngrep enn hva den opprinnelige planen la opp til, noe som vil være positivt for nærmiljøet.

Fylkesmannen er glad for at kraftverket har systemer som sikrer at stopp i kraftstasjonen ikke fører til raske endringer i vannstanden nedstrøms kraftverket. Det vises også til befaringen i tiltaksområdet der Hafslund forsikret at det omsøkte tiltaket ikke vil føre til tørklegging av områdene mellom eksisterende dam og utløp fra ny turbin.

Fylkesmannen legger til grunn ovennevnte to forhold for sin vurdering av konsekvenser for allmenne interesser, og ber NVE vurdere å sette dette som vilkår for eventuelt fritak fra konsesjonsbehandling.

Fylkesmannen konkluderer med at de foreliggende planene for bygging av nytt aggregat 12 ved Vamma kraftverk ikke vil føre til skade eller ulempe for allmenne interesser i så stor grad at tiltaket må konsesjonsbehandles etter vannressursloven.

Østfold fylkeskommune

Fylkesutvalget fattet følgende vedtak den 13.3.2014:

1. Østfold fylkeskommune kan ikke se at planen for utbygging av nytt aggregat ved Vamma 12 vil berøre allmenne interesser fylkeskommunen er satt til å ivareta på en slik måte at tiltaket må konsesjonsbehandles etter vannressursloven.
2. Østfold fylkeskommune mener likevel at utbyggingssaker i denne størrelsesorden som hovedregel bør konsesjonsbehandles.

Fra møteboken går det fram at fylkesrådmannen er positiv til endringen beskrevet i oppdatert tiltaksbeskrivelse. Dette siden det ikke lenger er behov for å flytte koblingsanlegg og transformatorstasjon og ved at tiltaket genererer mindre løsmasser og er mer skånsomt.

Fylkesrådmannen påpeker at steinfyllinger fra sprengning/boring ikke må skjemme området, og at overskuddsmasser må fraktes bort. Det er derfor viktig at det tenkes gjenbruk av masser i en tidlig fase, og at det allerede i anbudsunderlaget bør beskrives at renhet i masser skal dokumenteres. Videre ber fylkesrådmannen om at løsmasser vurderes som en ressurs. Det er ikke ønskelig med midlertidige eller varige fyllinger av masser som kan nyttes der det ellers er behov for rene masser.

Fylkesrådmannen mener det er viktig at det så tidlig som mulig avklares om det er behov for permanente eller midlertidige tipparealer. Istandsetting av riggområder og ev. midlertidige tipparealer må sikres. Hverken permanente / midlertidige tipparealer eller riggarealer bør behandles som dispensasjonssaker i etterkant av en helhetlig plan for tiltaket.

I følge fylkesrådmannen arbeider Riksantikvaren for tiden med et prøveprosjekt for å definere kulturhistoriske landskap av nasjonal verdi. Her inngår blant annet denne delen av Glomma, med kraftverkene Solbergfoss, KFK/Kykkelsrud og Vamma. På nordsiden av Vammafossen/Glomma er det kjent flere automatisk fredete kulturminner, i form av både enkeltliggende gravhauger og gravfelt. Drøyt halvannen km mot sør-øst, nedstrøms Vamma kraftverk, ligger Valdisholm. Her er ruinene av en borg bygget på 1200-tallet. Området er generelt rikt på kulturminner, og da spesielt gravminner fra jernalder.

På bakgrunn av omfanget av kulturminner i området, mener fylkesrådmannen at kulturminner burde vært mer utførlig behandlet i fagrapporten fra Norconsult.

Fylkesrådmannen opplyser at fylkeskonservatoren ikke har noen arkeologiske merknader til utvidelsen av kraftverket.

Det understrekes at tømmerrenna ikke må ødelegges eller forringes estetisk, og fylkesrådmannen minner om meldeplikten dersom det påtreffes automatisk fredede kulturminner under arbeid i området, jmfør kulturminneloven § 8, annet ledd. Fylkeskonservatoren lover i den forbindelse rask tilbakemelding og avklaring.

Avslutningsvis mener fylkesrådmannen at det kan være gunstig å videreutvikle de vannkraftanleggene man har i Østfold, og som kan dra nytte av allerede eksisterende infrastruktur og kraftnett. Forenklet kan dette gjøres ved å skifte ut eldre turbiner eller ved videreutvikling slik det er tenkt ved Vamma 12.

Norske lakseelver og Nedre Glomma og Omland Fiskeadministrasjon

Organisasjonene har sendt NVE en felles høringsuttalelse. De framholder at tiltaket kan medføre skade og ulempe av slik betydning for allmenne interesser, at det oppstår konsesjonsplikt.

Dette enten ved at uforutsette utfall eller planlagte stopp i kraftverket som medfører raske vannstandsendringer slik at laks og rogn i Glomma og Aagaardselva strander og dør. De uttaler at det i en konsesjonsbehandling vil måtte vurderes pålegg av tekniske løsninger, som for eksempel sikkerhetsventiler og regler for hvordan planlagte reduksjoner i vannføring skal gjennomføres.

NVEs vurdering

Lovanvendelse

Kommunene mener NVE gjengir vurderingstemaet for konsesjonsplikt feil. Etter deres oppfatning skal tiltaket først vurderes opp mot vrl. § 19, andre ledd:

«For elvekraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh gjelder vassdragsreguleringsloven § 5 bokstav a-d og f, § 6 og § 8 første ledd i stedet for §§ 20 og 23-25 i loven her...».

I følge kommunene er det kun dersom NVE finner at vrl. § 19 annet ledd ikke kommer til anvendelse, at NVE kan vurdere hvorvidt tiltaket er konsesjonsfritt etter vrl. § 8. Kommunene er av den oppfatning at Vamma 12 helt klart omfattes av vrl. § 19 andre ledd, og følgelig må søke konsesjon etter de angitte bestemmelser i vregl.

NVE er uenig i kommunenes tolkning av lovanvendelsen. Det foreligger forvaltningspraksis over lang tid og mange saker der NVE først har vurdert virkningene av et planlagt vassdragstiltak etter vrl. § 8. Dette har vært gjort uavhengig av tiltakets innretning og/eller kraftproduksjon, jmfør blant annet NVEs vedtak av 24.3.2014 om opprustning og utvidelse av Bøylefoss kraftverk, NVEs vedtak av 18.1.2012 om ombygging av Matre H og NVEs vedtak av 15.12.2011 om oppgradering/utvidelse av Nedre Røssåga kraftverk. Sistnevnte vedtak ble, etter klage fra Naturvernforbundet i Nordland, endelig stadfestet av Olje- og Energidepartementet i departementets vedtak av 7.9.2012.

NVEs forvaltningspraksis tilsier at vrl. § 19 andre ledd kommer til anvendelse dersom et elvekraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh er vurdert etter vrl. § 8 å kunne føre til nevneverdig skade eller ulempe for allmenne interesser i vassdraget.

Kommunene erkjenner at de er kjent med ovennevnte forvaltningspraksis, men de mener dette tiltaket skiller seg fra andre saker der NVE har vurdert et omsøkt tiltak etter vrl. § 8. De mener forskjellen ligger i at Vamma 12 ikke vil være et kraftverk i eksisterende løp som er avstengt med dam, og at inntaket utformes i en åpen kanal. NVE kan ikke se at dette tiltaket, nå med trykksatt tunnel som inntaksarrangement, avviker i nevneverdig grad fra andre tiltak som NVE tidligere har vurdert etter vrl. § 8 og vedtatt konsesjonsfritt etter vrl. § 18. Etter NVEs vurdering legger verken forvaltningspraksis eller ordlyden i vrl. § 8 første ledd noen begrensninger på type vassdragstiltak som kan vurderes etter vrl. § 8.

I sine kommentarer til høringsuttalelsen viser Hafslund til at tiltaket ikke vil endre vannføring og vannstand oppstrøms, fallutnyttelse eller vannføring nedstrøms kraftverket. Hafslund mener på det grunnlaget at særregelen i vrl. § 19 andre ledd ikke vil være aktuell for Vamma 12.

Vannressursloven § 8 slår fast at «*Ingen må iverksette vassdragstiltak som kan være til nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne interesser i vassdraget ... uten ... konsesjon fra vassdragsmyndigheten.*» Et tiltak skal altså konsesjonsbehandles dersom det kan være til «nevneverdig skade eller ulempe» for allmenne interesser. Dette betyr igjen at det kun er nevneverdige skader og ulemper som skal vurderes i første omgang. Eventuelle fordeler ved tiltaket skal ikke tas i betraktning på dette stadiet. En avveining av både fordeler og ulemper kommer først inn dersom tiltaket faktisk skal konsesjonsbehandles.

Kommunene mener det framstår som lite konsekvent om det foreliggende tiltaket ikke skulle være konsesjonspliktig, mens småkraftverk og minikraftverk gjennomgående underlegges konsesjonsbehandling. NVE vil understreke at størrelsen på prosjektet er uvesentlig. Det er antatte virkninger som skal vurderes. I dette tilfellet er det mulige nye virkninger sett i forhold til eksisterende situasjon som skal vurderes. I tillegg er det slik at det kun er virkninger i selve vannstrengen som skal vurderes. Virkninger i nedbørsfeltet for øvrig skal ikke tas i betraktning.

Kunnskapsgrunnlag

Kommunene anser at meldingen fra Hafslund er mangelfull og mener derfor det er utilstrekkelig grunnlag for behandling av søknad om konsesjonsfrihet. Hafslund informerte i e-post sendt NVE 2.7.2014 om mengde masser som tiltaket ville generere. Etter NVEs vurdering gjør ikke manglende opplysninger om dimensjonene på det nye elveleiet i utløpskanalen at det er utilstrekkelig grunnlag for behandling av tiltaket etter vrl. § 8 første ledd.

Kommunene er av den oppfatning at NVE bør være varsomme med å legge avgjørende vekt på konklusjonene i Norconsults konsekvensutredning, ettersom denne var skrevet da inntaket var planlagt i en åpen elvekanal, og ikke en trykksatt tunnel som Hafslund nå har besluttet å bruke. NVE er ikke enig i kommunenes oppfatning. Den oppdaterte tiltaksplanen vil utgjøre et mindre inngrep, og generere langt mindre løsmasser. Vi kan ikke se at det nye inntaksarrangementet vil endre forutsetningene for konklusjonene i utredningen eller på andre måter føre til at konklusjonene ikke er gyldige.

Følgelig er det NVEs syn at kunnskapsgrunnlaget om tiltakets virkning på naturmiljøet og -mangfoldet i utbyggingsområdet er godt nok til å kunne avgjøre spørsmålet om konsesjonsplikt, sett i forhold til prosjektets omfang og risiko for skade, jmfør naturmangfoldloven § 8.

Mulige skader eller ulemper for allmenne interesser

Hafslund har registrert en trend med stigende vannføring i Vammafossen, og ifølge Hafslund må mye vann ledes forbi kraftverket gjennom flomløpet. Hafslund ser muligheten til lønnsom utnyttelse av dette

vannet i et nytt aggregat – Vamma 12. Siden eksisterende kraftstasjon er for liten, må aggregatet installeres i en egen bygning.

Glomma er et betydelig utbygd og regulert vassdrag. Ny kraftproduksjon slik Hafslund planlegger med Vamma 12, er i tråd med målsettingen om økt produksjon av fornybar energi i allerede utbygde vassdrag. Dette vil i utgangspunktet bidra til en fornuftig ressursutnyttelse.

Alt vann som føres ut av Øyeren blir utnyttet til kraftproduksjon i to kraftverk før det når Vamma kraftverk – først Solbergfoss og deretter FKF/Kykkelsrud. Vannføringen på denne strekningen og videre til de nedre deler av Glomma reguleres i henhold til justert manøvreringsreglement for Øyeren, vedtatt ved kgl. res. 20.6.2014. Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB) er regulant. Det er ingen mulighet for magasinering av vann nedstrøms utløpet fra Øyeren. Med liten tidsforsinkelse får Vamma kraftverk altså samme vannføring til disposisjon som kraftverkene oppstrøms. Bygging av Vamma 12 vil ikke endre på denne situasjonen, heller ikke i flomsituasjoner.

Vamma kraftverk reguleres etter vannstand, hvilket innebærer at eventuelle utfall av aggregater kompenseres med oppkjøring av øvrige aggregat med ledig kapasitet. Ved store utfall iverksettes en fullautomatisert og umiddelbar oppkjøring av flomluker for å holde vannstanden stabil. På befaringen ved anlegget 13.5.2014 kom det fram at denne prosessen tar ca. ett minutt. Det er slik sett ikke behov for en egen omløpsventil ved Vamma kraftverk, da dennes funksjonen allerede er ivarettatt. Hafslund skriver at prinsippet beskrevet over blir videreført med bygging av Vamma 12, og en utvidelse med et nytt aggregat vil derfor ikke lede til raske vannstandsendringer som kan påvirke levevilkårene for rogn og laks i Ågårdselva. I følge Hafslund vil en utvidelse av produksjonskapasiteten på Vamma med et nytt aggregat, tvert imot gi økt fleksibilitet til å kunne håndtere eventuelle utfall.

Basert på hvordan det fullautomatiserte systemet opererer, kan ikke NVE se at Vamma 12 vil kunne påvirke vannstanden og forholdene for rogn, yngel og laks i Ågårdselva, slik kommunene og Norske lakseelver og Nedre Glomma og Omland Fiskeadministrasjon hevder.

Vamma 12 vil bli kjørt med førsteprioritet. I følge Hafslund vil driften bli overført til de andre, mindre aggregatene når vannføringen i Vammafossen blir meget lav. Dette av hensyn til maskintekniske forhold. Profiler viser at bunnen i bassenget mellom utløp av eksisterende aggregater og planlagt utløp til Vamma 12, varierer mye i dybde. Ved median undervannstand (kote 25,4 meter) varierer dybden på vannet fra ca. 3,5 meter til 13 meter. Selv om dybden varierer mye, danner hele området i dag ett stort basseng, dekket av en sammenhengende vannflate. I følge Norconsults beregninger vil bassenget bestå med en stor sammenhengende vannflate også etter idriftsettelse av Vamma 12.

Tiltaket vil føre til marginalt lavere undervannstander for de eksisterende aggregatene og til mindre og lokale endringer i strømningsforholdene. Utredningene på tema biologisk mangfold viser at det ikke er noen spesielle verdier knyttet til utløpsbassenget og de potensielle endringene forventes uansett å bli små. Blant annet er Norconsult tydelig på at de to naturtypelokalitetene som Askim kommune viser til, BN 00076389 Jahrenbekken og BN 0007630 Skrenten, ikke vil bli påvirket av eventuelle endrede strømningsforhold.

Ettersom tiltakets virkninger på biologisk mangfold som følge av endrede strømningsforhold forventes å bli små, har Norconsult ikke sett noen grunn til å anbefale ytterligere undersøkelser av strømningsforholdene. NVE støtter denne konklusjonen. Selv om tiltaket forventes å medføre lokale endringer i strømningsforholdene, i hovedsak rundt utløpet til Vamma 12 i Glomma, kan vi ikke se dette kan være til nevneverdig skade eller ulempe for det biologiske mangfoldet nedstrøms utløpet av eksisterende aggregater. Følgelig vil nytten av ytterligere strømningsundersøkelser være liten.

Ettersom tiltaket bare i marginal grad vil påvirke vannstand, vannføring og strømningsforhold, mener NVE, i likhet med Norconsult, at det er svært lite trolig at tiltaket vil gi negative virkninger på erosjon og øke skredfaren.

I sine kommentarer til kommunens uttalelser er Norconsult relativt klare på at tiltakets driftsfase ikke vil føre til negative virkninger for fisk og fugl i området.

Norconsult kommenterer at selv om tiltaket vil føre til lokalt endrede strømningsforhold, betyr ikke dette at tiltaket i driftsfasen vil ha en negativ virkning for ålen. Ved kraftverksutbygginger er det som regel opp- og nedvandring som er de kritiske parameterne for ålen. En eventuell utbygging av Vamma 12 vil imidlertid ikke medføre endrede forhold for opp- og nedvandring grunnet eksisterende kraftverk. Ettersom det er potensielle leveområder for ål i hele vassdraget mellom Vamma og brakkvannsområdene nær sjøen, samt i blant annet Minge vannet og Vestvannet, er det lite som tyder på at tiltaket vil få nevneverdig betydning for leveområdene til ålen.

Norconsult poengterer at selv om de rødlistede fugleartene fiskemåke og strandsnipe er blitt observert i nærområdet, vil ikke dette området bli direkte berørt i tiltakets driftsfase. Områdene der fuglene er observert er ikke viktige funksjonsområder for de disse fugleartene. Utbyggingsområdet utgjør heller ikke et viktig habitat for andre rødlistede fugleartene som er registrert i området de senere år. Norconsult trekker frem som eksempel at strandsnipen er blitt observert beitende i en pytt inne i selve kraftverksområdet. Fiskemåker er blitt observert på flere kanter av kraftstasjonsområdet, men med hovedtilholdssted på holmene ute i elva.

Norconsult har kartlagt området rundt inntaket, og vurderer dette som nokså artsrikt. Det ble ikke funnet sjeldne arter, og floraen er dominert av kulturpåvirkete arter som trolig har kommet inn i forbindelse med etablering av veien fra kraftverket til det planlagte inntaket. Av denne grunn vurderes området å være representativt for distriktet, som følgelig gir liten verdi i henhold til metodikk i Statens Vegvesen sin Håndbok 140 som skal legges til grunn ved konsekvensutredninger.

Kommunene mener Norconsult i sin konsekvensvurdering har brukt en for snever innfallsvinkel ved at det utelukkende er vurdert konsekvensene for truede, eller nær truede, arter.

NVE har ingenting å utsette på utredningsmetodikken som Norconsult har benyttet. Truede arter eller ansvarsarter tillegges særskilt vekt ved konsekvensvurderinger, samt områder med særegne funksjoner som raste-, beite- eller hekkeområder og områder med stort artsmangfold i lokal/regional/nasjonal målestokk. Planområdet er vurdert av Norconsult til ikke å inneha slike kvaliteter. NVE kan ikke se at innfallsvinkelen benyttet i utredningen er for snever, da den er på linje med gjeldende praksis for naturmiljøutredninger.

Glomma er definert som en egen vannregion, jmf. vedlegg 1 til forskrift om rammer for vannforvaltning (vannforskriften). Vamma kraftverk er lokalisert i vannforekomsten «Øvre deler av Glomma i Østfold». Se www.vann-nett.no, ID-kode 002-3362-R. Den økologiske tilstanden er ifølge Vann-nett portalen karakterisert som moderat, hovedsakelig som følge av avrenning fra fulldyrket mark og eksisterende vannføringsregulering. Etter vår vurdering vil ikke det planlagte tiltaket medføre endring av den økologiske tilstanden til elva, og følgelig er det ikke relevant med en vurdering etter vannforskriften § 12.

På bakgrunn av opplysninger og vurderinger fremkommet om tiltaket og som er beskrevet over, er det NVEs vurdering at bygging og drift av Vamma 12 ikke vil medføre nevneverdige, nye skader eller ulemper for naturmiljøet i tiltaksområdet.

NVEs vedtak

Med hjemmel i vannressursloven § 18 og delegering til NVE fra Olje- og energidepartementet av 19. desember 2000, vedtar NVE at de fremlagte planene om utvidelse av Vamma kraftverk med et nytt aggregat, Vamma 12, ikke berører allmenne interesser i en slik grad at det utløser konsesjonsplikt etter § 8 i vannressursloven.

Vedtaket forutsetter at bygging av Vamma 12 og avbøtende tiltak gjennomføres i samsvar med fremlagte planer. Dersom planene endres vesentlig, må tiltaket vurderes på nytt. Iverksetting av konsesjonspliktig tiltak uten nødvendig konsesjon er straffbart etter vannressursloven § 63.

Vi gjør oppmerksom på at selv om tiltaket ikke er konsesjonspliktig etter vannressursloven, gjelder aktsomhetsregelen i vannressursloven § 5 og vannressursloven § 41 om nedlegging av vassdragsanlegg.

Vedtaket er fattet under forutsetning av at tiltaket settes i gang senest innen fem år fra vedtakets dato, jf. vannressursloven § 19, tredje ledd. Det kan søkes om utsettelse én gang.

Videre saksbehandling

NVE har ikke vurdert om det er ledig nettkapasitet på alle spenningsnivå. Det er tiltakshavers eget ansvar å sørge for nødvendige avklaringer. Vi anbefaler at det tas kontakt med lokal områdekonsesjonær for slik avklaring.

Igangsetting av kraftverk skal meldes inn på skjema som kan lastes ned fra [NVEs nettside](#).

Dette vedtaket gir ikke tillatelse til bygging av Vamma 12. NVE har vurdert at tiltaket ikke trenger konsesjon etter vannressursloven. Selve byggeprosessen skal gjennomføres etter reglene i plan- og bygningsloven. Ved eventuell bygging av Vamma 12, kan Skiptvet kommune i medhold av plan- og bygningsloven følge opp byggesaksbehandlingen av det nye anlegget. Hafslund må selv ta kontakt med Skiptvet kommune for nødvendige avklaringer og tillatelser etter plan- og bygningsloven.

Videre gjør vi oppmerksom på at tiltakshaver selv må avklare forholdene til de private interessene som eventuelt blir berørt som følge av tiltaket. NVE vurderer ikke de privatrettslige forholdene.

Forholdet til energiloven

Energiloven § 3-1 første ledd sier at «Anlegg for produksjon, omforming, overføring og fordeling av elektrisk energi, kan ikke bygges, eies eller drives uten konsesjon. Det samme gjelder ombygging eller utvidelse av bestående anlegg.» Av denne bestemmelsen følger at Hafslunds planer om Vamma 12 er konsesjonspliktig etter energiloven. Søknad om konsesjon sendes NVE.

Forholdet til damsikkerhetsforskriften

Hafslund planlegger å benytte en trykksatt inntakstunnel til Vamma 12. Slike konstruksjoner omfattes av forskrift om sikkerhet ved vassdragsanlegg (damsikkerhetsforskriften), jf. forskriften § 1-4 fjerde ledd.

Hafslund skal foreta en vurdering av anleggets konsekvenser ved brudd, svikt eller feilfunksjon og legge fram et begrunnet forslag til konsekvensklasse for NVE.

Vi viser til veileder for klassifisering av vassdragsanlegg (Veileder nr. 3/2014) kapittel 4.1, avsnittet om trykkrør/vannveier, om krav til dokumentasjon av forslaget. Veileder for klassifisering og annen nyttig informasjon finnes på [NVEs nettside](#). Forslag med dokumentasjon sendes NVE. Vedtak om klasse blir gjort i eget brev fra NVE. Vi minner om at dam og vannveier/rør i klasse 4, 3, 2 eller 1 må prosjekteres av NVE-godkjent rådgiver og i samsvar med reglene i damsikkerhetsforskriften. Arbeidet med tekniske planer bør ikke startes opp før NVE har vurdert og gjort vedtak om konsekvensklasse.

Forholdet til forurensningsloven

NVE forutsetter at krav som følger av forurensningsloven og forurensningsforskriften etterleves ved bygging av Vamma 12. Eventuelle uavklarte forhold tas opp direkte med Fylkesmannen i Østfold.

Klageadgang

Denne avgjørelsen kan påklages til Olje- og energidepartementet av parter i saken og andre med rettslig klageinteresse innen 4 uker fra det tidspunkt denne underretning er kommet frem, jf. forvaltningsloven kapittel VI. En eventuell klage skal begrunnes skriftlig, stiles til Olje- og energidepartementet og sendes til NVE. Vi foretrekker elektronisk oversendelse til vår sentrale e-postadresse nve@nve.no.

Med hilsen

Rune Flatby
avdelingsdirektør

Carsten Stig Jensen
seksjonssjef

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Kopi: Askim kommune
                  Fortum Distribution AS
                  Fylkesmannen i Østfold
                  Hafslund Nett AS v/Vidar Solheim
                  Hafslund Produksjon AS v/Fridjar Molle
                  Skiptvet kommune
                  Statnett SF
                  Østfold fylkeskommune